

HORIZONTALOIDEN

#2/1998

SOMMERUTGAVE

4. aargang

Ansvarlig redaktør: Lars Hagen

NORGE, MITT NORGE!

Vi graver i kilder og finner informasjon om vårt land, dets geologiske historie, den spede klatroide begynnelse samt litt til.

Se side 2

RESULTATLISTE TELEBUSK-CUP.

Tvi vøre – for ein gøre! Han som vant! Hågen Skipper (Rjukan lokal) tok førsteplassen, og levnet K3's deltagere liten - eller ingen – ære. Dette til tross: Vi drog derfra med smil om munn og latter i sinn. (De fleste av oss)

Se side 4

LESEROPPGAVEN

La realismen trække deg på tærne hjemme i din egen stue!! Innsé hvor lett det kan skje... Vis at du skjønner mekanikken bak det du og andre driver med, og delta i konkurransen! Premier venter..

Se side 3

DET STORE, STORE VINTEREVENTYRET

2 vakre dager over fjell og dal, i skau og kratt. Vi smørte og svettet, kjempet og datt. Stadig like fornøyd. Går det an?

Se side 5

ULYKKER !

Årets første dødsulykke er allerede et faktum. Men det er ikke akkurat kult å dø? Så derfor: Ta deg i akt, og vis forsiktighet...

VÆR VARSOM.

K3'S SIKKERHETS-SEMINAR

En heftig kveld for de fremmøtte. Tankevekkende statistikk og liflige diskusjoner. Dessforuten: det var kake å få! Deilig kake,

masse kake. Og kaffe. Og te. Samt hyggelige mennesker.

Se side 6

KLASSE 1B I HÅVET

25 elleville førsteklasinger som fikk prøve seg på å klatre! Og hva de syntes? Tja – les selv...

Se side 6

K3'S 5-ÅRS FEST

Går av stabelen tirsdag 9. juni. Da blir det grilling, spising, myggolje og topptau-konkurranse. Ta med hummøret, og K3 ordner pølser, lomper, grill og drikke.

KURSHELG

K3 arrangerte innføringskurs i klatring i pinsehelga. En kveld + 3 vakre dager med sol, vind, glade mennesker nervøse mennesker, solfaktor og høyt forbruk av væske. Entusiasmen var sterk etter siste kursdag: Alle ga uttrykk for at tirsdagene i Håvet er noe de ser fram til. Søndagens rosin: Da vi satt på "Gårdsplassen" kom Johannes (80 år!) på clog oppover storesvaet i Øvre Sydstup.

NORGE, MITT NORGE!

GEOLOGI OG KLIMA.

Praktisk talt all klatring i norske fjell foregår på grunnfjell. I Sør-Norge finnes det mest gneis og gabbro. Skoggrensen synker her fra sør til nord i fra ca. 900 til ca. 400 meter. I Nordland og Troms er det kompakt, glatt granitt. Lengst i nord går skoggrensen nesten ned mot havets overflate. her kan man begynne klatringen helt nede i fjæra uten å være sjenert av jord og mose i sprekkene, slik vi kjenner det fra Romsdal og Sunnmøre.

Golfstrømmen gjør klimaet i Norge mindre strengt enn i andre land på samme geografiske bredde. Ettersom vårt langstrakte land ligger i den nordlige utkant av vestavindbeltet, er det imidlertid ustabil vær i de fjelltraktene som ligger ubeskyttet.

ALPIN HISTORIE

Sagaen forteller at Olav Tryggvason var vår første klatrer med sin første bestigning av Smalsarhorn - Hornelen (896 m) i året 995. Nesten tusen år senere besteg smedene Hoel og Bjærmeland Romsdalshorn (1555 m). Dette var selvsagt situasjonsbetingede enkeltbegivenheter. Kanskje utviklet det seg ikke noe klatremiljø i Norge fordi

havet ga utløp for våre forfedres eventyrlyst.

Det ble derfor engelske alpinister som "oppdaget" våre fjell. I den siste halvpart av det forrige århundre utforsket de det Slingsby kalte "The Northern Playground", sammen med norske fjellbønder. Etterhvert lærte noen få nordmenn klatrekunsten av sine engelske "herrer". men slik vi kjenner det fra alpelandene, utviklet disse førerne ikke noe eget initiativ. Selv om menn som Petersen, Heftye og Ekroll repeterte og til og med gjorde førstebestigninger, vokste det først og fremst en krets av norske klatrere i kontakt med engelskmenn på deres stamkvarter i Jotunheimen: Turtagrø. Nordmennene var inspirert av den nasjonale stolthet som preget århundreskiftet. Snart gjentok de uten fører ruter som det stod respekt av. Fremgangen ga selvtilit. De ga seg i kast med oppgaver som stoppet deres læremestre. På Kabru (7338 m) nådde Rubenson og Monrad Aas 23900 fot (7170 m, red. anm.) i 1907 - høyere enn noe menneske til da hadde vært. I Nord-Norge besteg trioene Bryn, Rubenson og Scheldrup bl.a. Klokketind og Stetind. Klatregløden var tent, og miljøet vokste. Nordpå ble det gjort en rekke førstebestigninger. Snart ble Norge for lite. Bryn var på Corsica, Helliesen,

Gunneng og Bryn i Alpene. Sundt var på Aconcagua (6958 m) i Sør-Amerika (vinterbestigning) og Strøm på Mount McKinley (6193 m) i Alaska. Hjemme var Lorentzen og Schlytters vinterbestigning av Store Skagastølstind i 1923 et nokså enkeltstående eksempel på vinterklatring. Etterhvert var det en viss stagnasjon å spore. Da kom Arne Næss i 1934 fra Mellom-Europa med boltene og en ny forestilling om "kjetterske hekletøy". Næss' ruter i sydstupet på Stetind er eksempler på at klatring med tekniske hjelpemidler i fjellet ikke behøver å bli "en blott og bar turning på Guds apparater". En del av den eldre generasjon forsøkte seg også etterhvert både i øvelsesfeltet på Kolsås og i fjellet. Klatrerne fra Åndalsnes og Molde, hvor det etterhvert utviklet seg et aktivt miljø, hadde mindre anledning til å dyrke bolteklatring. De var først og fremst pågående friklatrere og aktive vinterbestigere.

Med 2. verdenskrig kom reiserestriksjoner og andre problemer. Likevel var det større aktivitet i fjellet, særlig i områdene nærmest Oslo (Andersnatten, Øst-Jotunheimen og Hemsedal) enn mot slutten av førtiårene. Begynnelsen av femtiårene ble ekspedisjonenes tid. I 1950 nådde NTK's ekspedisjon toppen av det høyeste fjellet i Hindukusch,

Tirich Mir (7700 m). Mindre ekspedisjoner til Grønland i 1951 og 1954 besteg blant annet Eirik Raudes tind (2930 m) for første gang.

Kilde: NTK's fører.

LESEROPPGAVEN

Denne oppgaven er hentet fra det virkelige liv. En dramatiske hendelse som viser at det er kort vei mellom lykke og det fatale! Alle navn er fri fantasi.

Vi befinner oss i *Nissedal*. Etter å ha lest om disse fantastiske steinene der, dro Tallak oss med hit. Vi vil buldre, men først skal det klatres med tau. Tallak har funnet en 10 meter høy stein, og du sikrer han opp den bratte, nesten vertikale baksida. Han rigger et anker (standplass) på toppen for så å sikre deg som 2'er. Etter 2 meter eller så, sklir du av og deiser i bakken. Sekundet etter dundrer også Tallak, med sine 70 kilogram i bakken - like ved deg. (Han hadde ikke festet seg til standplassen før han begynte å sikre deg opp.) Nå kommer spørsmålet: Hvor stor fart hadde Tallak idet han møtte bakken?

(Anta et friksjonsløst fall.)

Videre kan redaksjonen opplyse at Tallak brukte hjelm, og at han ikke fikk fysiske mén etter hendelsen.

Svarfrist er 1. august, og svar mottas på e-post: lars.hagen@dresser-rand.no,

eller pr. tlf: 32737975 / 32724621. Et personlig oppmøte med høytidelig overlevering av løsningsforslag kan resultere i en kopp kaffe eller te. (Og er vel ikke å forakte?)

K3 I TOPPTAU- STEVNE

Søndag 29.04.98 pakket K3's håpefulle seg i bilene og dro vestover. Vi hadde med egen heiagjeng og fan-klubb - noe som viste seg godt å ha underveis.

I full fart bar det vestover mot Rjukan. Takket være gammel industriell satsing har Rjukan flere gamle industribygg, en av disse var turens mål. Den gamle kraftstasjonen er nå omgjort til gymsal, klatrevegg og atter en gang stadion for yr konkurranseiver.

Etter en kjapp oppvarming (og dagens dose med unnskyldninger for hvorfor ikke alt vil komme til å klaffe idag for oss) - ønsket Jon Haukåssveen oss velkommen. Reglene ble presentert - det som var nytt denne gang var at man ikke kjørte kvalifiserende runder og finale, isteden klatret "alle" alle tre rutene og resultatene summert. Vi var tross alt kommet dit for å klatre. Vellykket vri!

Rutevisning - før vi ble skysset på gangen. Start etter oppmøtetidspunkt. Kongsberg

ble siste startende. Lang tid i gangen til å lade opp.

Traverser, overheng, store og små tak. Rutene som møtte oss var varierte og spennende med en rekke ulike utfordringer.

Kjempebra arrangement, fine ruter, "mye" klatring, kaker og vafler - noe for enhver.

Marte, Magnus, Ulvhild og Britt, - var utrøttelige supportere. Monika kastet inn håndkleet etter andre rute og Lars strakk noen sener i samme rute noe som medførte at heiagjengen ble ytterlige styrket foran siste økt. Godt med all den støtten man kunne få.

Hvordan det gikk kan du lese ut av resultatlista på side 4:

RESULTATLISTE TELEBUSKUP, RJUKAN 19.04.98

Menn, junior

Navn	Klubb	Rute 1	Rute 2	Rute 3	Tot
Knut Robert Løvberg	RFG	19 (topp)	15-	14	48-
Stein Fagerholt	RFG	19 (topp)	13-	14	46-

Kvinner, senior

Navn	Klubb	Rute 1	Rute 2	Rute 3	Tot
Marianne Haukåssveen	RFG	19 (topp)	13-	14	46-
Hilde Nord	Bø	14-	14+	12-	40-
Gro Tangen	RFG	14-	9-	15-	38-
Liv M Bøstrand	RFG	13+	8-	10	31+
Monika Haugen	K3	5-	3+	-	8+

Menn, senior

Navn	Klubb	Rute 1	Rute 2	Rute 3	Tot
Hågen Skipper	RFG	19 (topp)	19 (topp)	22 (24-)	60
Tommy Langseth	Bø	19 (topp)	19 (topp)	22 (19-)	60
Pelle Iversen	RFG	19 (topp)	19 (topp)	19-	57-
Sven Ole Hansen	Bø	19 (topp)	19 (topp)	19-	57-
Robert Saunes	RFG	19 (topp)	19 (topp)	19-	57-
Roy W. Norborg	Bø	19 (topp)	19 (topp)	15	53
Jonas Leikanrud	RFG	19 (topp)	19 (topp)	15-	53-
Lars Krügerud	Bø	19 (topp)	18	14	51
Bjørnar Bø	K3	14	8+	14	36+
Jarand Uberg	K3	14-	9-	9	32-
Bjørn Balle	K3	14-	6-	5+	25-
Lars Hagen	K3	16	5	-	21

VINTERTUR MED K3

Helga 6 – 8. mars var K3 på vintertur uten isøkser og stegjern. En fisk på sykkelstur sa du ?

Neida, denne helga krysset fire mann Blefjellet fra Votndalen i Veggli til Mjaugetjønn ved Bolkesjø på ski. I alt en tur på omtrent fire og en halv mil. Selv var jeg akkurat blitt feberfri fra influensaen, og svært spent på hvordan dette skulle gå.

Kl. 0800 stod Kjell klar utenfor døra mi. Selv skulle han ikke være med, men han ofret seg for en god sak ; - nemlig å kjøre oss til Votndalen (Dette står det respekt

av !!!!). Etter en stopp hos Lars, og en ved Mjaugetjønn hvor bilen til Arild ble satt igjen bar det til fjells. Det vil si: undertegnede måtte først kjøpe inn solbriller på bensinstasjonen på Veggli ... Vel framme på fjellet ble den første porsjonen med nødproviant spist, og været samt føreforhold kommentert. Det var sol, omtrent 8 kalde og nysnøføre. Vi liker å tro at Kjell var litt misunnelig på oss da vi forsvant ut av synet og inn i vintereventyret.

Det ble å brøyte sin egen løype mye av tiden første dagen, men føret var godt så dette ble ikke særlig tungt. Da vi etter noen kilometer klatret opp på Vorsetfjellet forandret utsikten seg fra granholt og bjørkekjerr til fly og fjell. Klarværet gjorde

utsikten oppe på fjellet god, men skiføret forandret seg fra silke til skare og fonner. Etter en stund på dette smurningsfjernende føret var det ikke vanskelig å bli enig om å ta en rast i solhellingen. Det var da det skjedde, eller rettere sagt litt tidligere. I god fart over en skareflate bestemmer Lars seg plutselig for å se nærmere på snøprofilen i en liten skavl. Metoden kan nok diskuteres for resultatet blir en bøyd stav.

Mens vi andre nyter utsikten av bla. Gaustatoppen strever Lars for å rette ut staven. Samtidig våkner fysikkprofessoren i ham, og blant emner som ble kommentert kan nevnes: - kraft, moment, konstruksjon og strekkfasthet. Resultat var at staven ikke ble bøyd tilbake i "brekkpunktet", men isteden ble det foretatt en "motbøy" på et uberørt punkt like over. Dermed kunne vi gå videre.

Det ble så vidt tid til en stopp ved Øvre Fjellstul (DNT-hytte) hvor vi møtte en som ikke hadde peiling. Etter å ha vekslet noen ord med denne personen (som viste seg å være en bortkommen bergenser) ble vi stående igjen med spørsmålet om denne i det hele tatt ville være i stand til å finne ned igjen fra fjellet.

Etter noen krevende utforkjøring ned mot Lauvhovd fant vi tiden moden for å slå leir for kvelden. Vi slo leir ved Nystøl. Dette lå nede i

skogen slik at vi fikk ved til å fyre bål utover kvelden. Lars og Arild satte i gang med å tilberede middagsmaten som de hadde tatt med, og snart kunne vi sette oss ved bålet og nyte denne. Bål og stjerneklar himmel er en glimrende kombinasjon. En ulempe er selvfølgelig at det føles mye kaldere å krabbe ned i soveposen i teltet etterpå ...

Neste dag gryr, og etter en god natts søvn (?) er ingenting som å ta på seg skia igjen. La det være sagt med en gang: - etappen fra Åklistøl og opp til Åklivatna er bratt. Undertegnede tok her i bruk de nyervervede skifellene, og følelsen av vel anvendte penger er tilfredsstillende.

Åklivatna gav en god indikasjon på hvordan føret ville bli videre. Her hadde nordavinden tatt snøen med seg, og fraktet den over i de sydvendte lisidene. Slik ble føret i helningene mellom Eriksbu og Krokstøl varierende fra flott nysnø for telemarkskjøring til beinhardt.

Vi stoppet ved Gunnulfsbu, og spiste det siste måltidet på turen. Dette ble en av de mere interessante smørepausene fordi sola hadde begynt å varme på snøen. Og spørsmålet var: - når blått glipper skal man da gå over til rødt, eventuelt blande eller bruke universal ? I stigningene opp til Vasshølet fant vi i grunn ikke noe godt svar fordi føret

Da dagen kom for den store utflukten var Marte syk (Min datter som går i 1B)

Jeg valgte likevel å gjennomføre opplegget, etter å ha kjøpt trøste-Donald, trøstebrus og trøstesjokolade til Marte som måtte ligge hjemme.

Jeg var ute i god tid for å henge opp tau i Håvet slik at jeg kunne forberede meg i ro og fred. Etter 20 minutter kom de to første, de hadde utklasset resten av klassen som kom 10 minutter senere. Resten av gjengen var ikke vanskelig å høre der de kom småløpende opp bakkene til Håvet, etter å ha gått helt fra Wennersborg skole. Bare dét står det respekt av synes jeg, men nå er jo ikke jeg spesielt begeistret for lange anmarsjer.

Det var en usedvanlig blid og livat gjeng som ikke hadde tid til å vente til de var trygt forankret i tauet. I full ekstase satte de opp over veggen uten sele eller tau. Heldigvis var det med flere voksne fra skolen, og de hadde laget køliste og alt ble strukturert på en meget god måte. Hjelmer og slyngeseler ble tatt på og køen ordnet. Ungene ble delt i grupper: Noen spiste, andre lette etter steiner og atter andre klatret.

Nå er det ikke mange ruter som egner seg for introduksjon for små barn, men veggen (Svaet) opp til utsiktsplassen mot Kronene, viste seg å være akkurat passe bratt og vanskelig.

Ungene var utrolig positive og flinke. Alle turde, og klatret helt opp. Noen ble firt ned og andre valgte å binde seg ut på toppen og gå trappen ned igjen. Det ble en fin opplevelse både

for meg selv og de barna som var der. Været var ikke av det beste, overskyet og duskregn, så fingrene mine ble noe kalde etterhvert, så en pappa som hadde vært inne i en klatresele før hjalp meg med å sikre de små.

Tiltross for kaldt vær med duskregn var dette en opplevelse som er verdt en gjentagelse, og kanskje blir dette en årlig tur for klassen til Marte.

VEILEDNING I KLATRETEKNIKK

Lørdag 16 mai var 4 stykker (Heidi, Bjørn, Jarand og Martin) fra K3 på tur til Våerfeltet, Rjukan. Jon Haukaasveen stod for veiledning i klatreteknikk. V'ret var pent, og veggen lå slik til at det var mulig å få litt sol på kroppen. Vi begynte med litt klatring slik at Jon fikk se nivået. Deretter hadde vi en liten samling hvor Jon gikk gjennom det mest grunnleggende for klatring. Fokus var på balanse, fotarbeid og å utnytte takene den veien de var best. Så bar det opp i veggen igjen. Med stor iver prøvde vi ut det Jon hadde sagt. Vi holdt på fram til lunch mens Jon gikk frem og tilbake og veiledet. Etter litt mat snakket Jon om å krysse, dynamiske bevegelser og "rock-over". Kryssingen gikk ut på at en må se an takene som er mulig, for ofte kan det lønne seg å krysse høyre hånd over venstre, eller motsatt. Dette for å kunne nå tak som ligger langt unna i det neste flyttet. Dynamiske bevegelser var bra både for å kunne nå lengre og å

spare på kreftene. "Rock-over" er en teknikk der en flytter tyngden, og dermed balansen, over fra en fot til den andre. Tenk deg at du har en fot på gulvet og den andre på pulten. Bruk benet på pulten til å trekke hele kroppen over denne foten. Ha god bøy i kne og ankelledd og ta skikkelig i. Når hele tyngden er over denne foten er det bare å reise seg. Her trengtes det ikke noen gode tak for armene. Seansen ble avsluttet med at vi klatret "Pondus forte", 5+. Her fikk vi virkelig bruk for alt som var sagt før på dagen. Vel ned takket vi Jon for en fin dag. Han oppfordret oss til å komme tilbake til Rjukan og antydte noe om en lignende seanse til høsten. I tillegg til mange fine klatrefelt reklamerte Jon også for sin klatrebutikk i sentrum. Noen var innom å kikket mens andre bunkret til grilling på kvelden...

Adkomsten er enkel. Kjør gjennom Rjukan sentrum, fortsett mot

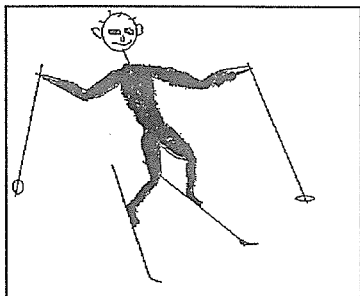
Industriarbeidermuseet, ca 5 kilometer. Når en kommer til et skarp sving mot venstre med elv under, stanses bilen og en går 20 meter tilbake, her ligger en provisorisk trapp som man følger til den stopper, følger deretter stien opp til feltet 4-5 minutter å gå.

varierte med soleksponeringen på stedet.

Vel oppe på Vasshølet lå mye av strabasene bak oss (min mening). Herifra var det utfor via Søtdalen til Mjaugetjønn. En siste interessant opplevelse var det noe tynne snødekket som fantes fra Appelsintreet og ned. Akkurat noe for mine melkesyre fylte bein ...

Til deg som satt hjemme denne helga, og lengtet etter Melodi Gran Prix, neste år blir det kanskje en slik tur igjen og da kan du være med på ski isteden. For med værgudene på vår side var Arild, Bjørn, Lars og Jarand enige om at det hadde vært en fin tur. - og deretter gikk alle hjem igjen.

Jarand

I fint driv over fjellet..

K3'S SIKKERHETSSEMINAR

Den 25.3 kom en av NKF's representanter til Kongsberg for å foredra om sikkerhet. Innholdet hadde K3 vært med å utforme selv, og 11 fremmøtte pratet i etpar timer omkring det vi liker å gjøre: Nemlig å klatre, og klatre sikkert!! NKF's representant, Halvor Hagen, hadde tatt for seg noen få, enkle, men svært viktige tema:

- **Knuter, bruksområder**
- **Topptaufeste**
- **Taubrems**
- **Innfesting til sele**
- **Karabinforlengere**
- **Standplass**
- **Rapellfester**
- **Ulykkesstatistikk**

Helt klart var det at vi har noe forskjellig oppfatning om hvordan utstyret skal brukes korrekt. Hvor meget reduseres styrken på slynga når du skjøter den med en annen? Hvilken knute egner seg til skjøting av tau ved rapell? Hvor mye må topptaufestet tåle? Hvilken taubrems er egnet til tauet ditt? I det hele tatt: Dette var 2 verdifulle timer! Vi fikk ellers høre at vi hadde en relativt aktiv klubb (?) sammenlignet med andre! Vi fikk også høre at vi arbeidet intenst med sikkerhet! Mer enn mange andre klubber! Det var svært inspirerende å høre. Skulle ønske inspirasjonen ville spre seg til de 32 andre medlemmene.....

Red.

BOKTILBUD: "TINDER OG TANKER, NORSK FJELLSPORT 1998"

Klubben har mottatt et tilbud på NTK's jubileumsårbok 1998. Den kan kjøpes for bare 310,-. Ring Arild NÅ og bestill via han. (Vi kjøper en kasse med 16 bøker, først til mølla...osv.) Boka er uunnværlig for alle klatreinteresserte i Norge. Den inneholder bl.a.:

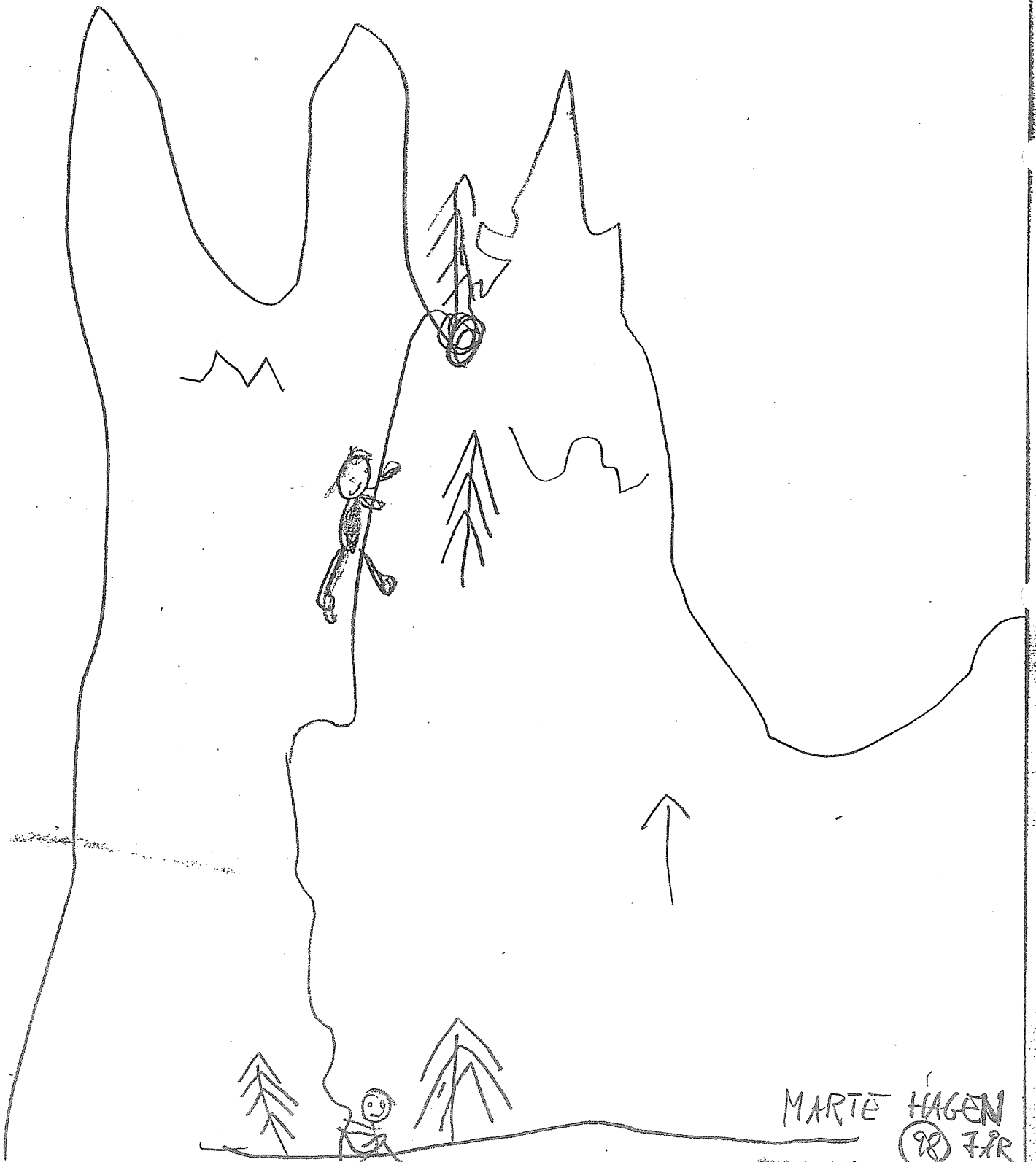
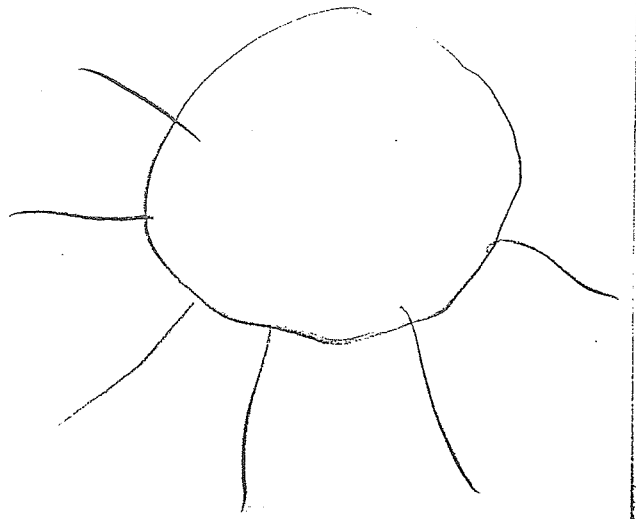
1. Pres. av alle klatreområder i landet, turforslag, kart, etc.
2. Reportasjer; Myrer Lund, Nesheim, Vadla, Aastorp, Faarlund & Carlstrøm for å nevne noe.
3. Oversikt over vesentlige klatreturer og bestigninger i Norge og utlandet i perioden '83 - '97.

(Men dette er jo 3 ting på en gang. Er det MULIG???)

Red.

1B VED WENNERSBORG SKOLE PÅ KLATRETUR I HÅVET.

På et foreldremøte på skolen ble jeg spurt om jeg kunne ta med hele klassen på klatretur i håvet. JA! sa jeg uten å tenke stort i gjennom saken, men etterhvert som tiden gikk slo det meg at det skulle bli litt av en opplevelse å vise 26 yre sjuåringar bruk av sele og tau.

MARTE HAGEN
98 FIR